

НАСТАВНИКЪ

ЗА

УЧИТЕЛИ И РОДИТЕЛИ

ИЗЛИЗА ВСЪКА НЕДѢЛЯ

Годишна цѣна дванайсетъ лева
или 60 гр., шестмѣсечна шестъ
лева или 30 гр., отдѣленъ брой
30 стотинки, безъ приложеніето

№ 4.

Подписката се приема въ редак-
ціята при типографіята
на Р. И. Блъскова
въ Варна.

Варна, 20 Септемвріи 1880 год.

СЪДЪРЖАНІЕ: Програма на предметѣ въ първоначално училище. ---
Кратки педагогически свѣденія за народнитѣ учители. --- Есте-
ственитѣ науки. --- Изложене на по-добритѣ начини за учене малки дѣца
на книга. --- Слово за труда. --- Каква трѣба да бѣде програмата на
първоначалнитѣ народни училища. --- Разни.

ПРОГРАММА

На предметѣ въ първоначално училище.

ОТДѢЛЕНИЕ I.

1. *Законъ Божій.* Изучаваніе на изустъ: *Во имя Отца, Святій Боже и Отецъ Нашъ*
2. *Българскій языкъ.* Постепенно запознаване съ буквитѣ. Прочитаніе и пишаніе отдѣлни думи и кратки предложенія, по пріетій букварь.
3. *Смѣтаніе.* Уметленно и писменно смѣтаніе съ числата отъ 1 до 10 по четирѣхъ дѣйствиа.
4. *Пѣяніе.* Кратки школки и народни пѣсни съ съдържаніе достъпно за дѣцата.
5. *Гимнастика.* Дѣтски игри, приспособени къмъ развитіе тѣлото, подъ ръководство на учителя.

ОТДѢЛЕНИЕ II

1. *Законъ Божій*. Изучаваніе на изустъ: *Царю небесный, Пресвятая Троице, Богородице Дѣво, Превлагій Господи, Благодаримъ Тебѣ*.

Практически бѣсѣди за значеніето на Господскитѣ празници, спорѣдъ както слѣдуютъ прѣзъ годината.

2. *Българскій языкъ*. а) *Четеніе*: Прочитаніе лесни статіи спорѣдъ пріетата читанка съ разказъ на прочетеното; практически отдѣляніе на предложеніята и различаваніе измѣняемитѣ и неизмѣняемитѣ думи въ тѣхъ; запознаваніе съ славенското азбуки и четеніе по славянски (молитви, пѣсни и тропари) съ объясненіе титлитѣ, които са срѣщатъ. в) *Писаніе*: Преписваніе отъ прочетеното и писаніе подъ диктовка. Чистописаніе.

3. *Смѣтаніе*. Умственино и писменно смѣтаніе съ числата отъ 10 до 100 по четиртѣхъ дѣйствія. Рѣшеніе практически задачи.

4. *Пѣаніе*. Школски народни и Църковни пѣсни практически.

5. *Гимнастика*. Различни упражненія частитѣ на тѣлото.

(Слѣдва).

Кратки педагогически свѣдѣнія за народнитѣ учители.

УРОКЪ III.

(по Дистервега)

Въ вторія си урокъ, ній показахме, че треба да са начене наглядното обучение отъ домашнитѣ животни. Сега да видимъ дали расказа за домашни животни ще служи да заинтересува наблюдателната способностъ на дѣцата и да ги накара да разгледватъ предмѣти повече сложни. Дѣцата още отъ дома сж за-

познати съ домашнитѣ животни, нѣ твърдѣ повърхно същественнитѣ и отличителнитѣ признаци и свойства на тѣзи животни, по причина на малкото още развитіе на тѣхната наблюдателна способностъ, — тѣ (дѣцата) малко знаятъ. Друго, животнитѣ въобще иматъ за дѣтската възраст особна привлекателностъ. Учителя трѣба да умѣе да са възползува съ това природно влеченіе и съ любопитството на дѣцата, които тѣ изказватъ къмъ животнитѣ, за да ги употреби за въ педагогическата си цѣль. Тука учителя, като разказва за домашнитѣ животни, той нема нужда да подбужда дѣцата къмъ внимателностъ и прилѣжаніе; дѣцата безъ всякакво външно подбужденіе или принужденіе съ готови да го слушатъ съ най-голѣмо любопитство и участіе, които съставляватъ главно условіе на успѣшното обученіе.

Нѣ какъ учителя ще показва на дѣцата домашнитѣ животни при разказа си? — Разбира се, че много нѣкти не е сгодно да са довежда въ класса нѣкое животно. Макаръ по нѣкой нѣтъ да е възможно като напр. малко кученце или птиче може да са покаже на дѣцата въ класса, ако ги има само у учителя. Учителя може да са възползува съ чъртитѣ и коститѣ на животнитѣ, които са направатъ на вредъ, стига само да са очистени добръ отъ кожата и мѣсото. По другитѣ мѣста въ Европа всичкитѣ тѣзи нѣща ги има приготвени добръ нарочно за училищата, ній съвѣтваме нашитѣ училищни Настоятели да си зарѣчатъ спикитѣ пособия за нагледното обученіе, особенно счетови, които у насъ нито съ введени, нито могатъ ги направити. картинки по сваящ. Исторія, Зоологіята, Ботаниката и мн. др. тѣ са купуватъ твърдѣ евтино. Освенъ туй трѣба училището да бѣде снабдено съ изображеніе на животнитѣ, направени съ бои и въ голѣмъ размѣръ. Разгледаніето на тѣзи изображения и картинки въобще докарватъ на дѣцата особенно удоволствіе. Ако ли учителя умѣе да чърти, то много по-добръ ще бѣде ако

самъ начъртеше такива изображенія и въ такъвъ размѣръ, както намѣри за по-сгоденъ и съотвѣтствующъ на пѣлѣта си и на разказа си. Тѣзи работа ще бѣде твърдѣ полезна и за учителя, който, като чъртае изображеніето на животното, може напълно да се запознае съ неговитѣ форми. Най-подиръ трѣба да се подбуждатъ и приучаватъ дѣцата къмъ туй щото тѣ да разгледватъ животнитѣ, които иматъ въ къщи, а послѣ, да разказватъ за тѣхъ въ класъ. Тѣзи средства сѣ вече напълно достаточни, за това щото разказитѣ за домашнитѣ животни да бѣдатъ усѣшши и да докарватъ ожидаемата отъ тѣхъ педагогическа полза. Ползата отъ таково обучение ще бѣде несравнено по-значителна отъ колкото ползата отъ дългатѣ и подробни разкази или четенія за нѣкоя Американска птица или за Сибирскія кърти, които дѣцата нито са вече видяли нито нѣкъ ще видятъ нѣкога. Подиръ туй учителя трѣба да забрави веднѣжъ за вѣпаги предшніи способъ на обученіето, гдѣто учителя се е превинавалъ отъ дѣцата и да знае да заеме такъва точка на развѣтіето си, която да бѣде равна съ дѣтската. Само при таково условіе дѣцата ще разбержтъ и ще запомнятъ разказа на учителя и ще можтъ още да извлекжтъ значителна полза отъ нагледната метода на обученіето. Съ такъвъ единъ начинъ училището ще заеме таково положеніе каквото треба да бѣде и ще се освободи отъ всякаква затѣнителна школска мѣдрость отъ всичкитѣ стари привички, които и до днесъ още сѣществуватъ въ нашитѣ училища. Само тогава училището ще престане да бѣде страшилище за дѣцата; въ него намѣсто страхъ и мъка, които до сега още въ него преобладаватъ, ще бѣде радостъ и удоволствіе.

Напстена трѣба да накараме дѣцата да отиватъ въ училището при своя добръ и уменъ учителъ съ таково удоволствіе, съ каквото отиватъ да глѣдатъ маймунн, мечки и др. които разиграватъ пѣзъ улици. Тогава на учителя ще се покаже службата му пріятно

и привлекателно занятіе. Въ слѣдующія номеръ ній ще прикарамы пѣколко примѣра на таква оживителни разкази съ дѣтата за домашнитѣ животни. Ше забѣлѣжимъ само, че това пзложеніе трѣба учителя да приеме само като показаніе за да си служи въ урока, но не трѣба рабски да го слѣдова.

(Продължава са).

ЕСТЕСТВЕННИТЪ НАУКИ

(Продълженіе отъ , 1^а 2)

Геологіята, като изложи какъ съ са развивали животнитѣ и растеніята, която е отнечатлена въ назвигѣ на земята и която ни дава най-истински и толкова интересни свѣдѣнія за преднишето състояніе на земното кълбо, преминава къмъ появяваніето на челоуѣка. Тя показва, че челоуѣкъ са явилъ отъ вепчко най-подиръ на земното кжлбо, и че земята ни въ продълженіе на цѣли тисящелѣтія са подвърляла на цѣлъ редъ измѣненія, всеобщи и важни за вървежа на развитіето на вепчко органическо. По този начинъ исторіята на челоуѣка са явява естествено продълженіе и донѣленіе на великата исторія на всичко сътворенно. Ній са убѣдяваме, че развитіето на земната природа и на тваритѣ е предшествовало развитіето на челоуѣка, който съставлява преминаваніе, *кзмъ доховнія міръ* тѣй сжщо, както у всеки отдѣленъ челоуѣкъ, развитіето на тѣлото му предшествува развитіето на духа; ній са убѣдяваме, че челоуѣкъ съставлява конечното *звено* на цѣлъ редъ сътворени сжщества.

Сега макаръ челоуѣкъ и да стои по-високо отъ окръжающата него природа, нъ исторіята му може да са сравни съ исторіята на природата. Даже самото развитіе на неговія духъ, макаръ то и да е не-свободно отъ развитіето на дѣлото му върви съ законитѣ, съвършенно сходни съ тѣзи, по които са развива него-

вото тѣло. Тѣлото и духътъ на чловѣка не са развива отдѣлно едно отъ друго, нѣ въ нераздѣлима свръзка и взаимнодѣйствіе; тѣй щото и духовното развитіе на чловѣческія родъ са намира въ постоянна зависимость отъ природата.

Тѣлеснитѣ отношенія на чловѣка, които го турятъ въ сѣприкосновеніе съ вънкашния міръ и които му даватъ възможность да едобива отвънъ необходимия нему матеріалъ за развитіето и образованіето си, са излагатъ въ *анатоміята и физиологіята*. Първата ни запознава съ направата на чловѣческото тѣло, а втората — съ процеситѣ, които протекхождатъ въ него, които поддържаватъ живота, и съ отправленията на отдѣлнитѣ части на тѣлото.

Въ най-близка свръзка както съ отдѣлнитѣ естествени науки, тѣй и съ исторіята на чловѣчеството са намира географіята, която освенъ показаната по-горѣ главна задача, има още цѣль да опише хората по тѣхнитѣ мѣстни различія и мѣстоживелища. При това тя може да покаже каква тѣсна свръзка съществува между природата и чловѣка, въ какво близко отношеніе са намира физическата и духовната особенност на народитѣ къмъ естественнитѣ свойства на странитѣ, които тѣ населяватъ, и какво силно вліяніе природата оказва на исторіята и на тѣхното развитіе.

Въ никое време естественната наука не е влекла къмъ себѣ си умоветѣ тѣй силно, както въ наше време; тя съставлява господствующа наука на сегашното столѣтіе; въ всяко цивилизовано господарство грижатъ са за нея съ любовь, съ одушевление, нѣща които не срѣщаме въ исторіята на изминалитѣ вѣкове. Това явление, въ сравненіе съ равнодушіето на предишнитѣ времена къмъ природата, очевидно служи признакъ на висша степенъ на образованіето, по-правилно разбираніе и по-свободно, по-голѣмо развитіе на духа въ наше време, който е умѣялъ да намѣри въ природата обилень источникъ за чловѣческото образование, неиз-

сѣкаемъ рудникъ за удовлетвореніе на всички тѣлесни и благородни духовни потребности на чловѣка.

(Продължава са)

Изложение на по-добритѣ начини за учение малки дѣца на книга.

(Продължение отъ № 3)

За правилното приложение на тая метода, разбира са, потребна е опитностъ и умѣніе, които тукъ иматъ голѣмо значение, отъ колкото въ друга нѣкоя метода; нѣ труда въ това отношеніе напълно са възнаграждава. Не е излишно да са приведатъ нѣколко практически показанія за приложението на тая метода а) Учителтъ, като оставя колкото може по-вече просторъ на самостоятелността на ученицитѣ, помага имъ само кога трѣбува положително, при което неговото ръководіе трѣбува да има само показователенъ характеръ; б) въ основата на обученіето по-добръ е да са зиматъ не откъснати думи, а цѣли свързани прѣдложения, достъпни за дѣцата по съдържаніето и приспособими къмъ сгодноститѣ на гласнѣй анализъ; в) прѣди да са чете трѣбува да ставатъ устни упражненія; г) за разлаганіето думитѣ на слокове по-добръ е да са избиратъ двосложни думи; д) кога са разлагатъ думитѣ на гласове най-добръ е да са избиратъ такива думи, дѣто съгласнія гласъ да са намира по между двѣ гласни (уши, оса), при което съгласната да е сгодна и нѣколко проточено произношеніе отдѣлно (ш с); е) въ всичкія вървежъ на обученіето постоянно са наблюдава свързката на предишното съ послѣдующето, така каквото ученицитѣ да откриватъ сами сячкитѣ изучени гласове въ новитѣ думи.

) Синкритическата гласна метода на учение книга съдържа въ себе си не само казанитѣ методи (анализътъ и синтезътъ), нѣ и обучение на писаніе, въ свързка съ нагледно обучение, съ умствено упражненіе, съ рисованіе, съ пѣяніе и съ смѣтаніе. Въ основата на тоя начинъ лежи идеята за сръдоточеніе на началнѣй курсъ, при което за общо негово сръдоточіе са явява бащиния езикъ.

Тоя начинъ най-напрѣдъ са били подъ име метода писаніе-четеніе, а послѣ подъ разни имена. За изникваніето и развитіето си синкритическій начинъ е длъженъ на съврѣмненното развитіе на методиката, особено на идеята на възпитателното обучение, на нагледността и на припознаваніето важността на бащиній езикъ въ началното обучение. Отъ тогава, откакъ било припознато за несъмнѣно положеніе, че обученіето на бащиній езикъ трѣбува да съставлява не само главній прѣдмѣтъ, нъ и живото сръдоточіе за венчкій учебенъ курсъ на началното училище, обученіето на четеніе и писаніе влѣзло въ онзи пжтъ на развитіето който неизбѣжно го довелъ до синеризмътъ, споредъ отношеніето на съставътъ и частитѣ на началното училищно ученіе.

Всичкото ученіе по синкритическій начинъ се опира на пред-варителнитѣ а) нагледни, б) устни (гласни) и в) писмени упражнения.

Цѣльта на тіа упражнения е да приготвятъ дѣтето за систематическо ученіе: а) да са разніе ухото му и окото, да му са развърже езикътъ и да са даде необходимій навикъ на ржката; б) да са дадѣтъ на ученицитѣ иѣкои приготвителни сведѣнія, които сѣ необходими за по-нататъшното правилно обучение; да са научатъ дѣцата на ясенъ и разбранъ изговоръ, на пзленъ отговоръ и пр.; в) да са запознае дѣтето съ училищния редъ съ училището, съ учителя и пр.

Сполучното достиганіе на тая работа, на която може да се посветятъ отъ 3 до 4 недѣли отъ началото на ученіето, твърдѣ много важно: съ нея се оздравява по-нататъшнія успѣхъ, скоростта, лесността и трайността на обученіето на писаніе и четеніе.

Собствено писаніето и четеніето се начина отъ писаніе думи и цѣли свързани предложения, които са четжтъ отдѣлно и на гласъ. Четеніето на ржкописнитѣ и печатнитѣ букви постоянно се промѣнятъ, сир. четжтъ са то единитѣ другитѣ, при което се наблюдаватъ всичкитѣ качества на доброто четеніе. За упражнение на памяття научватъ се малки иѣсеници, които по-напредъ са размѣтатъ и служатъ за вещеттво на умствено упражнение. Въ сжщото време рисованіето служи за вспомога-

телно сръдство за навикътъ на ржката въ писаніе, а заедно съ пѣяніето помага и на естетическото развитіе на ученицитѣ. Между преминуваніето отъ едно занятіе въ друго волнитѣ гимнастически упражненія служатъ за съживѣваніе и за освѣжаваніе на всичитѣ дѣца.

За да представимъ по-нагледно връвекътъ на обученіето по синкритическій начинъ, ній туряме неговій схемматическій планъ по-долу на крайятъ.

И така всичкото обучение представлява едно живо цѣло, и всичко е пресмѣтано на всестранното възбужденіе на умственицитѣ способности на ученицитѣ, така щото, ученикътъ като навикнува въ четеніето и писаніето, въ сжщото врѣме добива извѣстна степенъ умствено развитіе.

Общій планъ на ученіе кѣнига по синкритическій гласній начинъ.

1. ПРЕДВАРИТЕЛНИ УПРАЖНЕНИЯ.

А. Нагледни упражненія.

а) Разгледваніе на предмѣтитѣ, опредѣленіе на тѣхното сходство и разлика, показуваніе на тѣхнитѣ качества, на съставътъ, на назначеніето и пр.

б) Опредѣлдіе на предмѣтитѣ; навикъ въ словесното израженіе на наблюденіята ся.

в) Навикъ въ образованіето на понятіята; навикъ за правилното и разумното слово.

Б. Устни упражненія.

1. пхтъ на гласній анализъ.

Първа степенъ. Разложеніе предложеніята на думи. Втора степенъ. Разложеніе думцитѣ на слогове. Третья степенъ. Разложеніе слоговетѣ на гласове; различаваніе гласнитѣ части въ думитѣ и въ прѣдложеніята.

2. пхтъ на гласній синтезъ.

Първа степенъ. Запознаваніе съ гласнитѣ гласове. Втора степенъ. Запознаваніе съ гласоветѣ на съгласнитѣ, въ сръзка съ гласнитѣ.

Третья степенъ. Съставеніе думи и предложенія отъ даннитѣ гласни части.

В. Писменни упражненія

1. Рисованіе.

а) Навикъ на ржката да рисова прости чърти, на които съединеніето да не е сложно.

б) Рисованіе по мръжа отъ готови рисунки и отъ ржка; копировка отъ природата, най-проститѣ геометрически форми.

в) Рисованіе на предмѣти съ просто очертаніе отъ ржка.

2. Писаніе.

Първа степенъ. Запознаніе съ нѣщата за писаніе и съ терминологіята при писаніето. Навикъ въ тактътъ. Втора степенъ. Упражненіе въ писаніе частитѣ на писменната азбука отдѣлно. Трета степенъ. Свързано писаніе по частитѣ на азбуката.

II. СОБСТВЕННО ПИСАНІЕ И ЧЕТЕНІЕ.

На последната степенъ влизать въ преподаваніе взаимно, отдѣлно и заедно: А. Писаніе думи и цѣли свързани предложенія. Навикъ въ правописаніе. Б. Четеніе ржкописно и печатно, правилно и съзнателно. Повтореніе на прочетеното. Ученіе на устъ, малки пѣсници. В. Рисованіе геометрически форми и прости предмѣти, отъ ржка. Г. Смѣтаніе. Запознаваніе съ смѣтаніето до 10. Д. Пѣяніе. Навикъ въ пѣніе на проста мелодія, на гласъ.

СЛОВО ЗА ТРУДА,

Сказано отъ директора на Варненското реално училище при раздаваніето на испитнитѣ свидетелства, 6 Юлія 1880 г.

Ученолюбиви господа и госпожи,

Отъ предварителното обѣвеніе сѣби отъ васъ знае цѣльта на днешното събрание. Предъ васъ днесъ ще са раздадѣтъ испитни свидетелства на въспитаницитѣ въ туй учебно заведеніе. Нема сумняніе, че тѣзи свидетелства сж за тѣхъ единъ видъ награди отъ разни степени, сиречь който ученикъ повечко са е трудилъ и прилѣжавалъ въ уроцитѣ прѣзь учебната година до испитаніята, той е по-напредналъ въ ученіето; слѣдователно той

получава и свидѣтелство съ подобри отмѣтки по предметѣтъ, които е училъ. Дѣто ще каже — свидѣтелствата, за които е дума служатъ на ученицитѣ като възнагражденіе за тѣхнія трудъ, за тѣхното прилѣжаніе. Ето защо, почитаеми господа и госпожи, при туй обстоятелство азъ избрахъ за предметъ на моята беседа съ васъ труда, който ще ви разгледамъ отъ двѣ страни, отъ нравствено-научна и отъ промислителна страна.

* *

Францускій императоръ Наполеонъ I Бонапартъ, който живѣлъ въ първитѣ двѣ десетки на нашія вѣкъ, са поменува и ще са поменува вѣчно не само за великитѣ негови воинствени предприятия и подвиги, но и за многото му умни изрѣченія. Между послѣднитѣ азъ тукъ ще превода едно, което веднѣжъ той изрекълъ: че за да води единъ царъ или народъ война съ други, първо му трѣбать пари, второ пакъ пари, и трете се пари! Забѣлѣжителни са наистина тѣзи думи на францускія императоръ по остроумното си съдържаніе въ даденъ случай; но, въ наше време сега, даровитъ единъ французей ораторъ — Гамбета, самото оржѣе на когото за да владѣе надъ умоветѣ хорски е краснорѣчіето, великія този политически мжжъ е казалъ нѣщо повисоко, по-хубаво отъ паритѣ на Бонапарта: че първото нѣщо което трѣба сѣкиму, е трудътъ, второто — трудътъ и третето пакъ трудътъ.

И дѣйствително, драги слушатели, ако зрѣло размислимъ, ній ще са убѣдимъ, че трудътъ е много по-напредъ отъ паритѣ и най-сигуренъ капиталъ за сѣкиго, туй което азъ ще са помѣча и съ примѣри по-сетнѣ да докажа. Ето защо отграй още и самъ създателтъ е заповѣдалъ на първитѣ челоуѣци, а чрезъ тѣхъ и на сички насъ — да са трудимъ, като казалъ: „Въ потѣ лица твоего снѣси хлѣбъ твой“. (Битія III, 19).

Макаръ на синца ни трудътъ да не е еднакъвъ, нъ се пакъ трѣба синца да са трудимъ — сѣки на своето мѣсто, при своята работа, по званіето и силитѣ си: сѣкій мжжъ тича и трѣба да тича на работата си повнѣ, както и сѣка жена е натварена съ своята работа въ кѣши по длѣжностъ, която трѣба непремѣнно да испълни, ако познава своето високо назначеніе, като жена и майка; орачѣтъ са труди на нивата си, мореплавателтъ

— по морето; пастирътъ съ стадото си на полето, сѣкій занаятѣя съ своя занаятъ; търговецъ съ търговѣята си, учитель или учителка съ възпитаніето на ученицитѣ, които отъ своя страна подобно трѣба да са трудѣтъ съ изучваніето уроцитѣ си, и и тѣй-на-татѣкъ — сѣкій въ обществото е призванъ на трудъ, отъ който зависи неговото съществуваніе. Туй подвърждава и апостолѣтъ, като казва: който не работи, да не ѣде. Но такъвъ, разумѣва са, не ще да има и какъво да ѣде, ако не работи.

Освенъ него отъ насъ са изисква още да са трудимъ, да работимъ добросъвѣстно и усърдно; туй именно значатъ думитѣ, изрѣчени отъ Бога на Адама: „Въ потѣ лица твоего сиѣси хлѣбъ твой“. Но и какъвъ наистина ще бѣде трудѣтъ, когато е безъ усърдіе, безъ любовъ и усилие? Ако сме длѣжни да са трудимъ съ усърдіе и съ полза, то кой не ще са досади, че ний трѣба да са трудимъ и съ знаніе; защото тѣй само дѣлата и трудовѣ ни биватъ достойни за усърдіето, съ което ги изпълняваме и могатъ да принесѣтъ онѣзи полза, която са чака отъ добросъвѣстния трудъ. Наопаки, трудъ безъ усърдіе или безъ знаніе много губи отъ своето достойнство и полза. Примеръ на тѣзи стига да вземемъ нѣкой ученикъ или учитель, ако щете, който може да са труди; но ако трудѣтъ му е безъ усърдіе и безъ знаніе нищо не ползува. Ето какъ са опитва достойнството на ученика и учителя и на сѣкого другій отъ което званіе и да бѣде, че тѣй да са произнесемъ за или противъ неговата работа. И то пакъ ако разбирами отъ тѣзи работа, а не да похваляваме или да осѣждаме нѣкого и неговата работа, когато сами не разбираме отъ тѣзи работа. Какво оцѣненіе върху достойнството на единъ учитель или учителка би далъ, наприкладъ, единъ простъ кръчмаръ, който проумѣва само отъ добро вино и отъ добра рѣкия, още и отъ кое качество на едното или на другото питіе той ще са ползува повече, и отъ него гледа да харчи въ кръчматаси? Разумѣва са че като е безъ паука и безъ въениганіе, той ще предпочете онзи учитель, когото по-често гледа въ кръчмата си наредъ съ другитѣ свои мющерій, и който постоянно хвали предъ него сина му, че много добръ са учалъ, когато синѣтъ не само не са учи добръ, но и редовно не посѣщава училището. . .

Да прощава, молиж, почитаемата публика, че бѣхъ принуденъ да наведж този примѣръ отъ дѣйствителността по отношеніята, въ които са намѣрвами ній сами тука съ нѣкои инакъ може би добри граждани.

И пакъ азъ са връщамъ въ думата си за труда.

Като са трудимъ и работимъ, искамы да крѣжж, ній малко-по-малко познавами естеството на нѣщата, своитѣ си сили и самага създателя, каквото трудолюбивийтъ земледѣлецъ, който обработва земята, изучва нейното свойство и собственитѣ си сили. При трудоветѣ и призираніята въ работитѣ си, тѣи обикновенно придобивами по-голѣма правилность и развръзка на мислитѣ, крѣпость на волята и чистота на сърдцето.

Трудътъ собственно е животъ и възрастеніе на нашія умъ. Надъ което са трудимъ и са потимъ, него ній по-добрѣ разумѣвами и знайми. До което трудътъ ни не са е косналъ. онуй нѣщо обикновенно не ни е познато, чуждо е на нашето помятіе и разумѣваніе. Умътъ ни бива господаръ само надъ предмѣти, за които са трудимъ: защото умътъ не истака своитѣ познанія отъ само-себе-си, но ги събира извънъ отъ предмѣтитѣ, надъ които ній сми са взрѣли и потрудили, надъ които сми помислили и поработили. И дѣйствително, — туку му е редѣтъ да кажемъ, — за да бждемъ достойни тълкователи на нѣкое ученіе, за да оцѣнимъ нѣкое съчиненіе или какво-да-е друго произведеніе словесно или художественно, трѣба ній по-напредъ да сми мастори по тѣзи часть или да сми са отчасти занимавали съ сжщата работа, която предлагатъ на наше оцѣненіе. Какъвъ ще бжде наистина онзи книжовникъ, койгъ самъ не са е трудилъ надъ книгитѣ? Какъвъ ще бжде испитвача на единъ ученикъ по нѣкой предмѣтъ, ако самъ той не познава този предмѣтъ или мисли че го знае, защото чулъ или прочелъ негдѣ нѣщо за него? Какъвъ ще бжде онзи масторъ на една работа, кога той още не е чиракувалъ на тѣзи работа? Какъвъ, най-послѣ, ще бжде онзи живописецъ, ако той не познава още различіето на краснитѣ и едвамъ може да надраши бѣденъ нѣкой образъ и по-бѣдна още картина? Токо тѣи не е казано: »сѣка работа за мастора си плаче“; но ній не щемъ туй да знайми, и оставями нашата си работа, а са бърками въ работата, която не е наша — и пакъ съ

претенции и натѣги, върху оногози, комуто тя принадлежи. А съзѣй ще са съглася съ мене, че тѣй са не цѣни трудътъ и достойнството на оногози, който са е трудилъ, за да продължава пакъ да са труди въ полза своя и на ближнитѣ си и на цѣло челоувѣчество. Но нататѣкъ ще слѣдва за промислителната страна на труда.

Слѣдующия проспектъ за программата на народнитѣ училища е написанъ отъ инспектора на Варненскій учебенъ окръгъ Б. Райнова.

Каква трѣба да бѣде программата на първоначалнитѣ народни училища?

Първоначалнитѣ народни училища треба да са подраздѣлятъ на двѣ категоріи: на училища съ двѣтѣ първи отдѣленія и на училища съ пълнѣ съставъ на четиритѣхъ отдѣленія. Подобно раздѣленіе са изисква отъ нееднаквото развитіе на нѣкои села, особено въ този окръгъ, отъ условіята на които тѣ (селата) са подчиняватъ: 1), като малонаселени, *закрити* т. е. често съобщеніе нѣматъ съ другитѣ села и въобще потребата за голѣмо развитіе не е тѣй съзнателна отъ селянитѣ, които на ученіето глѣдатъ като на занаятъ т. е. да са научи челоувѣкъ да пише и да чете за работата си. Следователно задачата на първоначални училища трѣбва да са състои най-главно въ туй, щото да прѣдаде на дѣцата нѣкои основни знанія за по-нататѣшното развитіе, което най-главно да бѣде приложимо въ практическія имъ животъ, именно да са научатъ да четатъ, да пишатъ, да смѣтатъ и да разказватъ не буквално съдържаніето на прочетеното.

Втората категорія училища или училищата съ четиретѣхъ отдѣленія треба да иматъ по-обширна задача. Тука треба да са има предъ видъ, че тѣ (училищата) ще бѣдѣтъ като курсъ на селянчетата, които ще са

ограничатъ само съ това образование и слѣдователно по курсътъ си трябва да бждатъ по възможности по-пълни щото дѣтето, като свърши, да може самостоятелно да се развива отпослѣ, или пъкъ да е приготвено за по-нататъшно продълженіе на образованіето си въ слѣдующитѣ учебни заведения. Следователно главнитѣ прѣдмѣти които трябва да бждатъ введени въ първоначалнитѣ училища сж: 1) Четеніе, 2) Писаніе, 3) Смѣтаніе, 4) Законъ Божій, 5) Отечественна Исторія, 6) Географія, 7) Кратки познанія отъ земледѣліето и Естеств. Исторія, 8) Начално обясненіе на природнитѣ явления. 9) пѣяніе, 10) и единъ отъ техническитѣ занаяти, а въ женскитѣ училища домашнитѣ ржкодѣлія.

Изобщо программата на народнитѣ училища трябва да бжде съ съдържаніе: 1) Религіозно, 2) Нравствено, 3) гражданско и 4) научно. Подъ името религіозно образование въ народнитѣ селски училища, разбира се изучаваніето на тѣзи необходими молитви, които селянина трябва да знае, като христіанинъ прѣзъ живота т. е. какъ да са моли дома, на работата, въ черкова, за Княза и пр. По-обстоятелствено ученіе на Законъ Божій съ надлѣжното му обясненіе трѣбва да се прѣдава на селянина чрѣзъ проповѣди отъ черковната катедра, а не въ училището. Това го изисква най-първо отвлечеността на предмѣта и благоговѣніето, което трѣбва да имаме къмъ изучаваніето му, послѣ и условіята на които нашитѣ народни училища са подчиняватъ т. е. като официални, въ които иматъ право да са обучаватъ сички поданици безъ различіе на вѣра и народност. Въобще по моето мнѣніе добръ би било предмѣта *Законъ Божій* да се предостави на домашното обучение, или въ черкова, гдѣто дѣдо попъ да има грижата за доброто и правилното изучаваніе и вкорѣненіе на религіознитѣ понятія въ душата на дѣтето, тъй като почти всичкитѣ селски и градски народни учители слабо разбиратъ предмѣта и криво тълкуватъ значеніето на думитѣ въ молитвата. (Следва)

Ново основно училище въ Шуменъ.

Въ Понеделникъ, на 15 Септемврія са освятило новонаправеното училище въ Шуменъ, дѣто въ присѣтствието на многобройна навалца народъ и на чело Н. В. любимия нашъ Князь АЛЕКСАНДРЪ I, който сѣщия день слѣзе у града, са извърши обряда на освященіето съ отлично тържество, което и безъ да описваме подробно, читателитѣ си наумѣватъ какво е било, особено когато е станало въ присѣтствието на Н. В. Княза.

Това училище е едно доста голѣмо здание, издигнато на хубаво мѣсто. посрѣдъ града. Тука ще са смѣстятъ всичкитѣ първоначални ученили и ученички отъ окръжаващитѣ го махали на греда.

— Спорѣцъ послѣднія списъкъ на всичкитѣ ученици въ Шуменъ казватъ че тѣхното число възлизало на 2000 — 1300 момчета и 700 момичета. Допъкн ній ще дотѣкнимъ описаніето на Шуменскитѣ училища.

Съ радостъ са научаваме, че министирството на народното просвѣщеніе отпуснало 10,000 франка, едновременно помощъ за поддържаніе на общинскитѣ училища въ града ни. Тъзи помощъ доде твърдѣ на врѣмето си, когато училищата ни бѣха крайно распуснати. Отъ Вар граждани прочее са иска сега да докажатъ до колко помощта е употребена на мѣстото си и какъ тѣ ще оправдаятъ надѣждитѣ на почитаемото ни министерство.

Съмнявами са !

Въ Англія са е съставило Дружество на балонитѣ. Главната цѣль е да придобіе членове между научнитѣ мжъе и практичнитѣ въздухоплаватели, за да може съ балони да прави разни наблюдения въ разни части на свѣта.

Френското правителство е опрѣдѣлило М. де Лепиней да проучи проекта за построеніето на единъ желѣзень подземень пътъ прѣзъ Монъ Бланъ. Прѣсмѣта са че всичката дължина на пътя ще бжде осмь мили, и разноснитѣ за построеніето му 3,900,000 лири.

(Зорница)

Печатницата на Р. И. Блъсковъ, Варна.